’Wat moet de wereld met mensen die niet op de wereld willen zijn?’ Auteur Meine Fernhout gaat in roman ’Red mij niet’ terug naar het moment dat hij zijn broer moest identificeren.

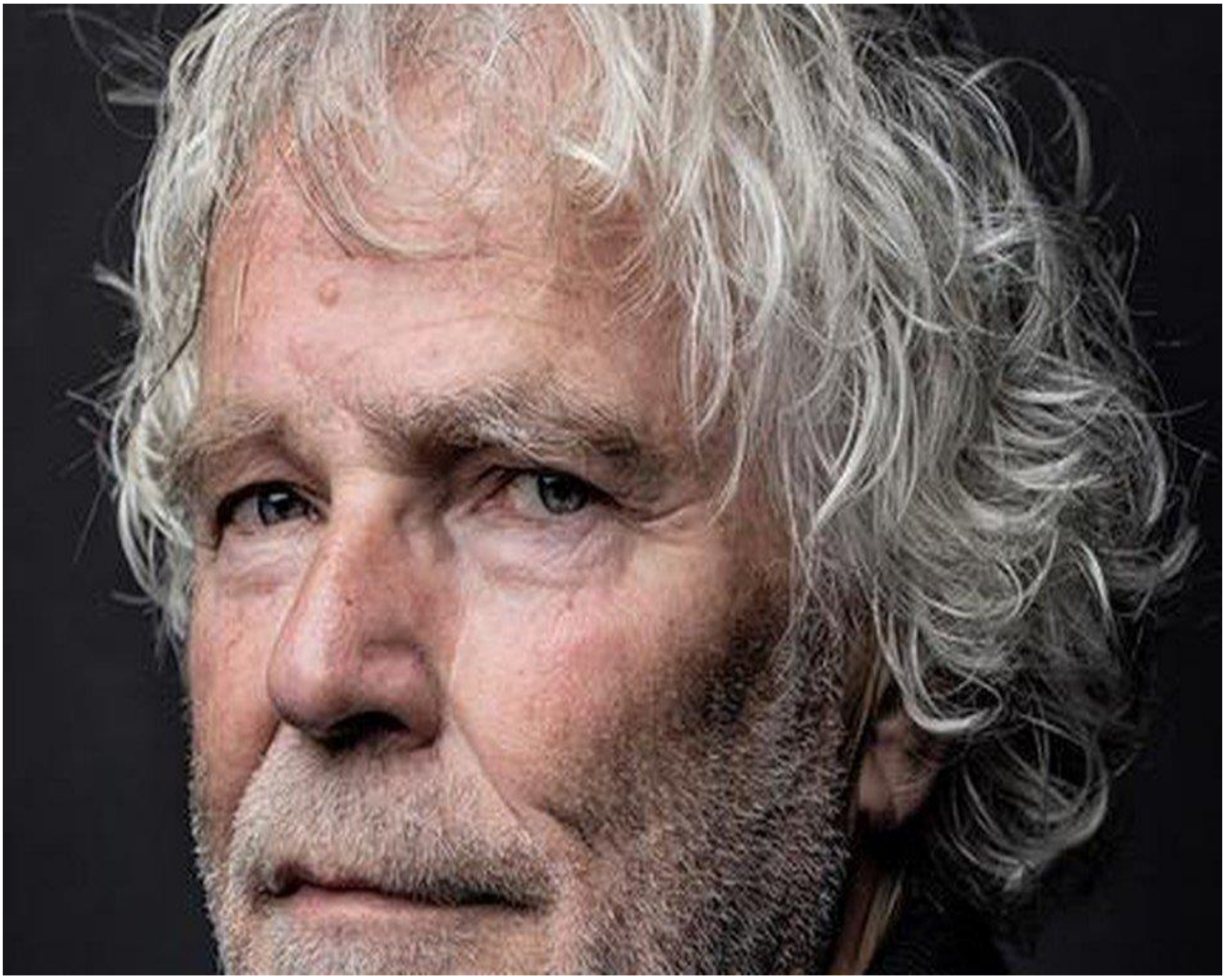

Meine Fernhout: ’In het verhaal staat het er als een soort droom, maar het heeft zo allemaal plaatsgevonden’.© Foto Mart Boudestein Photography

Mitzie Meijerhof

Vandaag om 11:00

MORVAN

Meine Fernhout wilde als kind stuurman worden, dat bleef een jongensdroom. Wel werd hij slaggitarist bij de Bintangs, kunstverslaggever, filosoof, faculteitsdirecteur en

uiteindelijk auteur. Zijn boek 'Red mij niet', dat onlangs uitkwam, moest zijn pen uit omdat het 'vanbinnen zo duwde'.
Schrijven zit Fernhout in het bloed, toch debuteerde hij pas in 2015. ,,Ja, nogal laat. Ik stopte eerder met werken. Het duwde zo vanbinnen, dat ik besloot er deze keer echt voor te gaan zitten. Over mijn debuut heb ik meer dan vier jaar gedaan. Fictie schrijven is echt wat anders dan een interview of een artikel in een vakblad. Die eerste keer was eng, maar het leverde me ook veel op."

'Red mij niet' is zijn derde roman. Kern van dit verhaal is de manier waarop de schrijver als kind en jongvolwassene aankeek tegen een oudere broer die niet kon of niet wilde leven. De schrijver beschrijft het moeilijke leven van zijn twaalf jaar oudere broer, die na herhaalde zelfmoordpogingen van de Zuidpier sprong en verdronk.

Identificeren

De schrijver keert, nu vijftig jaar later, terug naar die ene ervaring: zijn broer identificeren. ,,Hij was twaalf jaar ouder dan ik, en het is alsof ik vanaf het moment dat ik besefte een broer te hebben, voelde dat er iets aan de hand was. Ik heb tijdens zijn leven van alles gevoeld. Verbazing, woede, medelijden maar ook schuld voor stappen die ik heb gezet om opname in een inrichting te bewerkstelligen."

Tijdens het schrijfproces deed zich iets wonderlijks voor. ,, Meestal heb ik muziek opstaan. Het laatste jaar heb ik de pianist Bill Evans opnieuw ontdekt. Toen ik voor het eerst foto's van hem zag, bleek mijn broer sprekend op hem te lijken. Zo'n vijftiger jaren hoofd, met plat haar, glad van de lotion en dan ook nog zo'n zwaar brilmontuur."

Zijn broer was 41 jaar oud toen hij uit het leven stapte. ,,Het is misschien niet zo makkelijk te begrijpen, maar de bevrijding van het hele gebeuren werd voelbaar, nadat ik hem moest identificeren op het hoofdbureau van politie in Velsen. Dat was op 2 november 1972, toen zijn lichaam was gevonden, drijvend tussen de pieren van IJmuiden. In het verhaal staat het er als een soort droom, maar het heeft zo allemaal plaatsgevonden."

RED MIJ NIET

Meine Fernhout

In die identificatie zit voor de schrijver de kern. ,,Daar moest ik iets mee, en dat werd 'Red mij niet'. Dat heeft dus moeten wachten tot nu."

Geschiedenis

Fernhout ging altijd spaarzaam om met vertellen over de geschiedenis van zijn broer. ,,Ik heb het slechts bij enkelen ter sprake gebracht. Sinds ik mijn verbeelding erop losgelaten heb, is het makkelijker geworden er over te praten. Zie ik het scherper. Zonder de verzinsels die in het verhaal staan, is het alsof ik die 'echte' werkelijkheid beter kan plaatsen."

Het schrijven zelf legde een weg af van werkelijkheid naar fictie en weer terug. ,,Dit verhaal heeft verschillende vormen gehad. De eerste versie was een droog verslag van de gebeurtenissen. Waarheidsgetrouw en chronologisch. Sommige uitgevers zagen er een goed zelfhulpboek in. Dat was niet mijn bedoeling."

Gevoelens

Fernhout legde het script een tijdje weg. ,,Pas nadat ik het ging fictionaliseren, mijn verbeelding legde op wat mijn broer en hierdoor ook mij is overkomen, ging het lopen. Ik kreeg daar ook gevoelens bij van schuld en schaamte. Mag dat wel? De geschiedenis van iemand die zo aan het leven heeft geleden, gebruiken voor een deels verzonnen verhaal?"

Dat mag, het moest vond de schrijver. ,,Het bleek alleen vertelbaar te kunnen worden met de invoering van een alter ego, dat mij door de crash van een Turks vliegtuig in 2009 vlak bij de A9, zomaar in de schoot werd geworpen. Dat vliegtuig bleef toen enige tijd in de polder liggen."

Om een schrijfvorm te vinden paste Fernhout 'trucs' toe. ,,Daar kun je niet naar zoeken, die doen zich voor. Ik noem het maar een truc, om aan te geven dat zoiets kunstmatig is en geheel van buiten lijkt te komen. De kunst is de waarde van die truc in te zien. Vervolgens pas je die toe, en als het gaat lopen, dan gaat het lopen. ''

Gedachten

Het beeld van dat vliegtuig veranderde voor Fernhout in een scene voor zijn boek. ,,Toen ik er voor de zoveelste keer langs reed, zag ik daar ineens een man lopen in een regenjas, een beetje besmeurd, moeilijk lopend. Een man die uit een neergestort vliegtuig komt, in een taxi stapt, de hele boel achter zich laat en overleeft op eigen kracht."

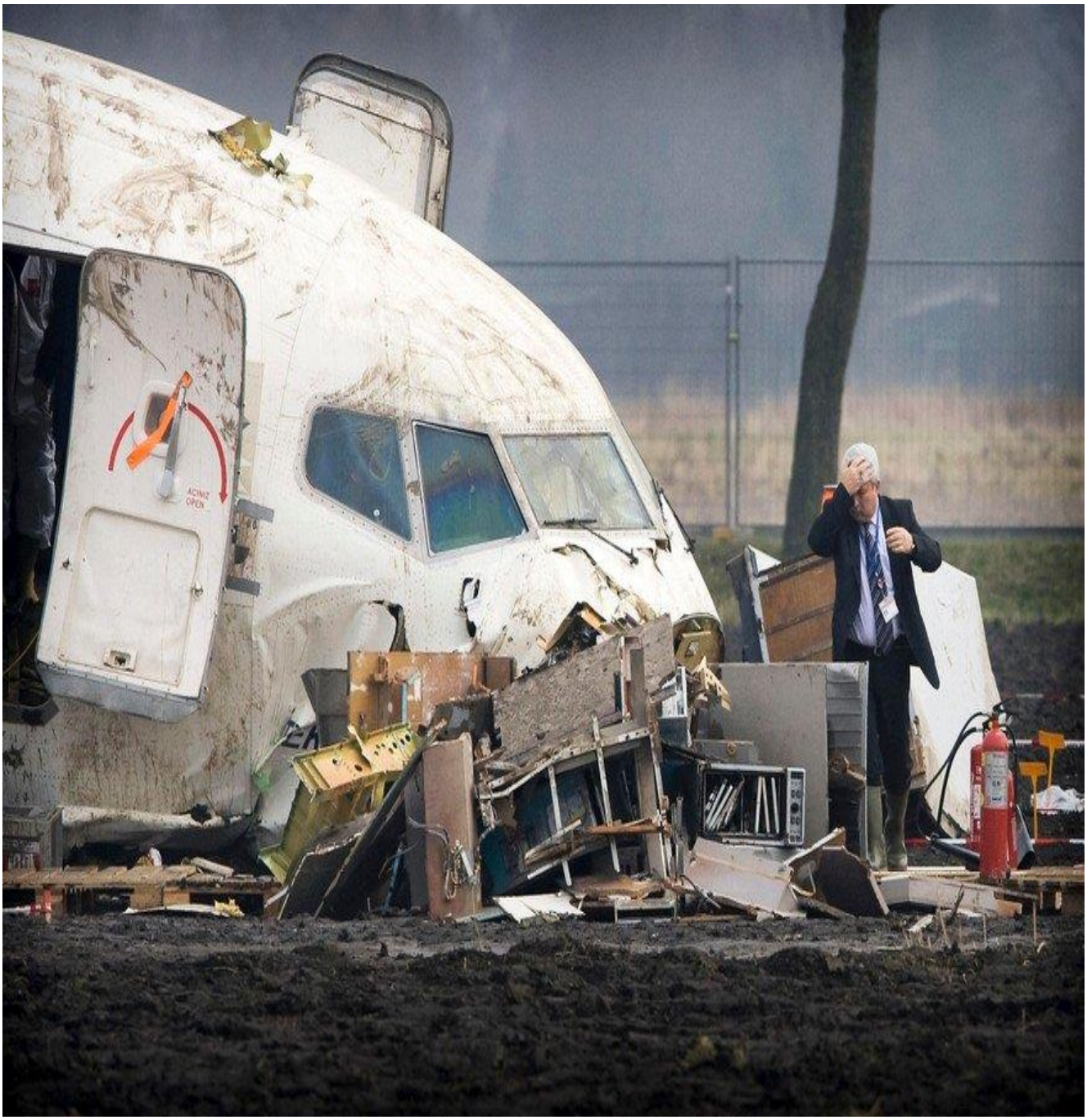

Met het beeld van de verongelukte Boeing 737 van Turkish Airlines dertig jaar geleden, kreeg de roman van Meine Fernhout vorm.© Foto archief ANP

Precies het omgekeerde van wat de broer van Fernhout wilde. ,,Hij wilde de boel ten einde laten lopen, ook op eigen kracht. Die tegenstelling ging mij in de loop van de tijd steeds meer bezighouden. Zonder dat ik er bewust mee bezig was vond ik door die ene man bij dat vliegtuig de vorm om mijn eigen verhaal te kunnen vertellen."

Tijmen

De man werd voor Fernhout echt. ,,Vanaf het moment dat ik 'de man die naar zijn werk ging' ontdekte, kreeg de verteller, een ander beroep en woonde op een andere plek. Om precies te zijn vlak naast de akker waar het vliegtuig neerstortte. De verteller, krantenjournalist Hugo den Hertog, raakt bevriend met de man Tijmen. Hij komt uiteindelijk met aanvullende informatie over de verdwijning van broer Joost. Is hij wel van de pier gesprongen?"

Een confrontatie met de verlatenheid die in de haven hangt, helpt Hugo tot inzicht te komen over de mogelijke achtergronden van het leven van zijn oudere broer. Op een dag vaart Hugo mee op het zeilschip van Tijmen. Zij passeren de plek tussen de pieren waar Joost jaren geleden verdwenen is.

Zelf heeft Meine Fernhout ook een band met deze demonische plek gehad. ,,Als schooljongen fietste ik vanuit Santpoort naar de sluizen om naar de schepen te kijken. Vervolgens fietste ik hard terug om dan uit mijn herinnering dat schip te tekenen. Een fototoestel had ik niet. Later vroeg ik foto's aan bij de rederijen. Daar kreeg ik meestal antwoord op. De albums heb ik nog. Die tekeningen bleken aardig te kloppen, ver weg zijn er scheepsbouwers in de familie, het is een tik. Ik wilde stuurman worden, maar dat bleef bij een jongensdroom."

Het was voor de schrijver een romantisch verlangen, weg te kunnen, buitengaats te gaan. ,,Een vertrekkend schip vind ik duizend keer mooier dan een schip dat aankomt. Dat gevoel heb ik in de schoenen geschoven van Tijmen, die overigens veel weg heeft van mij."

Aanvulling

Naast het opvoeren van een alter ego speelt IJmuiden een onmisbare rol in het boek. ,,De beschrijving van IJmuiden is een aanvulling, waarzonder het niet goed te vertellen viel. De wederopbouw is in IJmuiden nog altijd zichtbaar, de oorlog is daarmee nog steeds niet weg. Het wordt nu weliswaar opgeknapt, maar er blijft iets demonisch hangen."

Daarnaast is er volgens Fernhout nog altijd de magie van de plek tussen de pieren. ,,Er is de keuze tussen twee bewegingen. Je kunt het water in en niet meer boven komen, of je zit op een schip en gaat buitengaats, de wijde wereld in, zoals het alter ego Tijmen doet. Ik heb de schimmige sfeer van het havengebied uitvoerig beschreven. Maar ook hotel Augusta, Thalia, havenrestaurant, seinpost, sluizen en de pieren."

Toen het af was, schreef de auteur een korte epiloog. „Wat daar staat is biografisch. Inclusief mijn puberteit met het stelen van enkele boeken en het lezen van Camus over het probleem van de zelfmoord. Je kunt het ook omkeren. Je kunt zeggen, wat moet de wereld met mensen die niet op de wereld willen zijn?"

Meine Fernhout, Red mij niet. Roman, uitgegeven door de Haarlemse uitgeverij In de Knipscheer, 192 blz., 18,50 euro. ISBN 978-94-93214-63-7.

In 2015 verscheen De blinde kamer, in 2018 De stem van het vuur.

Meine Fernhout

Meine Fernhout (geboren in 1946 in Velsen) woont afwisselend in zijn huis in het Noord Hollandse Bergen of in de Morvan in Frankrijk. Hij studeerde sociale wetenschappen. Fernhout werkte in musea, schreef in Noordhollands Dagblad en Elsevier over beeldende kunst, om uiteindelijk faculteitsdirecteur te worden bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten de huidige Breitner Academie. Hij richtte in 1961 samen met de broers Kraaijeveld de Bintangs op, waar hij tot 1969 slaggitarist was. Zijn eerste roman verscheen in 2015, onlangs kwam zijn derde roman 'Red mij niet' uit.